

UN MODEL DE EVALUARE A DINAMICII AȘEZĂRILOR RURALE ÎN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII DURABILE

LILIANA DUMITRACHE
GABRIELA VINTILĂ

Un deziderat al organizării spațiului urban și rural în contextul dezvoltării societății contemporane îl reprezintă crearea premiselor pentru dezvoltarea durabilă a așezărilor umane.

Dezvoltarea durabilă presupune păstrarea unui permanent echilibru între componentele cadrului natural și componentele antropice; ea reprezintă un proces lent de schimbări care permite folosirea pe termen lung a mediului, pentru ca dezvoltarea economică să rămână posibilă, concomitent cu menținerea calității mediului la nivel corespunzător.

Așezările rurale constituie sisteme spațiale bine definite, dinamice în timp. Dinamica habitatului rural rezidă în variabilitatea celor trei componente principale care definesc acest sistem, și anume: teritoriul așezării rurale (fondul construit și terenurile aferente construcțiilor), populația și activitatea economică. Evaluarea dinamicii așezărilor rurale în perspectiva dezvoltării durabile impune o analiză riguroasă a factorilor naturali, economici, demografici, social-politici și psihologici a căror influență sinergică se materializează în caracterul ascendent, constant sau descendent, al dinamicii satelor (Fig.1).

Dinamica așezărilor rurale este definită prin cele trei componente ale sale: dinamică spațială, dinamică demografică și dinamică economică a căror manifestare poate fi simultană și în același sens sau diferențiată.

Variabilitatea în timp a celor trei componente poate fi expusă sub forma unei matrice a cărei analiză conduce la identificarea modelelor sau variantelor posibile ale dinamicii așezărilor rurale (Fig.2):

- a. Un model tipic de ascensiune presupune evoluția ascendentă a tuturor celor trei parametri ai matricei: demografie, economie, fond construit;
- b. Modelele, definite prin creșterea a cel puțin două dintre componentele dinamicii așezărilor rurale, relevă o ascensiune relativă a așezării analizate;
- c. Menținerea constantă a tuturor celor trei componente reflectă o situație stagnantă din punct de vedere spațial, demografic și economic;
- d. Menținerea constantă a cel puțin două componente reflectă stagnarea relativă a așezării;

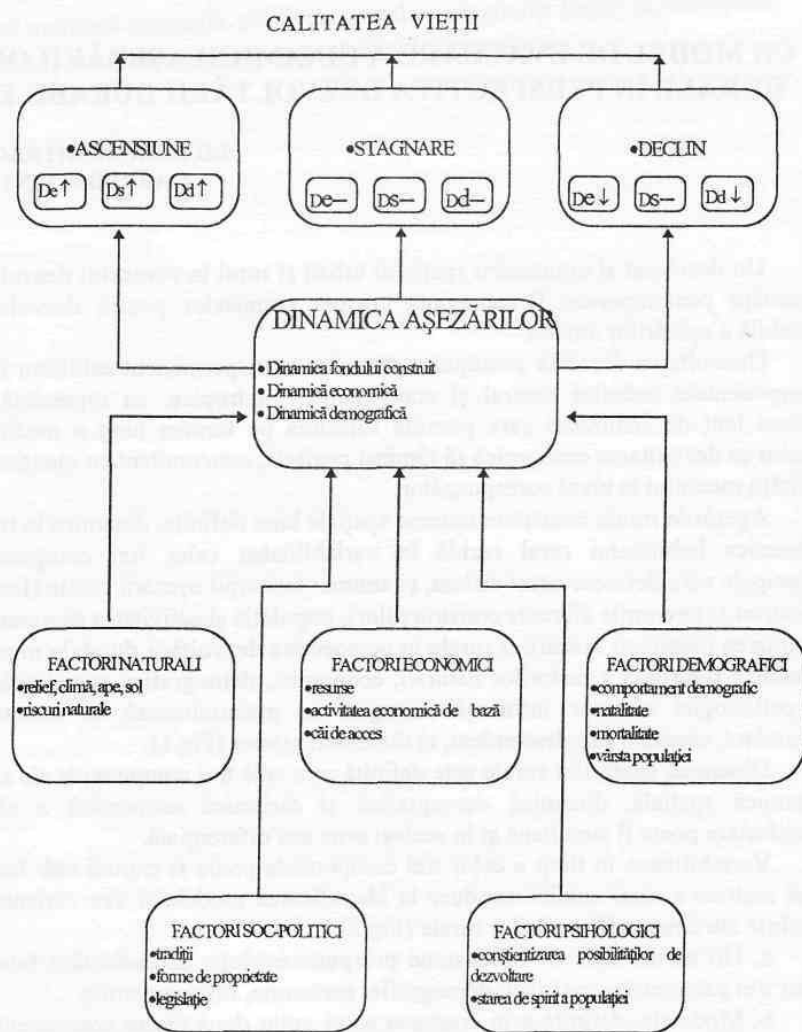
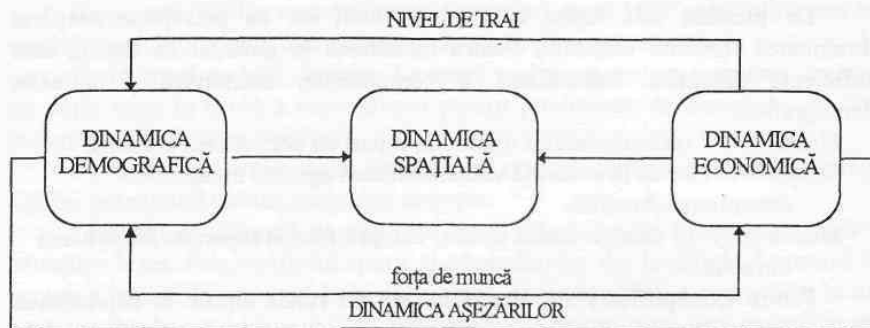
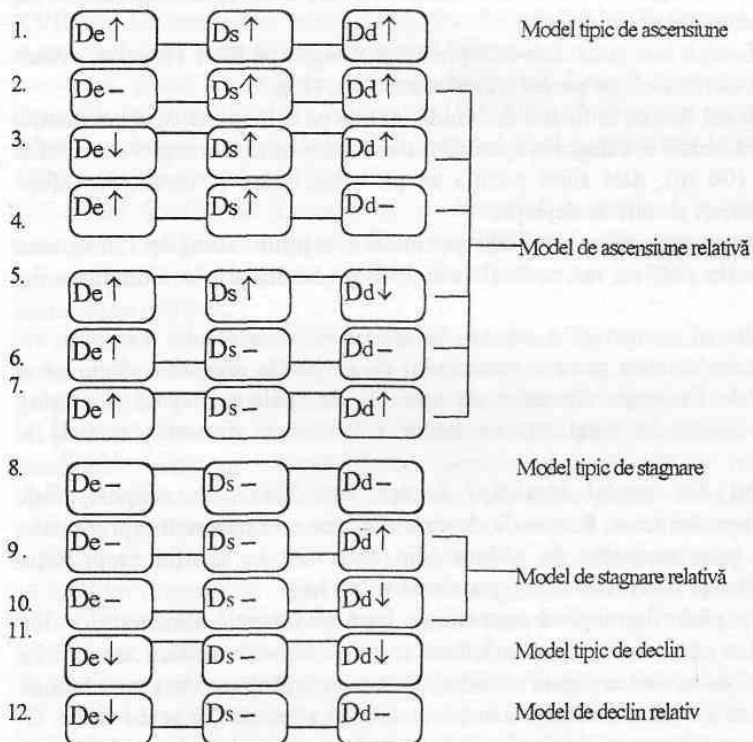

Fig. 1. Dinamica așezărilor rurale.

a.

b.

Fig. 2. a. Schema relațiilor dintre componentele așezărilor rurale;
b. Modelele de evoluție a așezărilor rurale.

De precizat este faptul că declinul unui sat nu presupune neapărat diminuarea fondului construit. Pentru încadrarea în modelul de declin, este suficientă dinamica descendentă a componentei economice și a celei demografice.

Modelele 1-7 reflectă condiții optime în raport cu dezvoltarea durabilă.

Modelele 8-10 pun în evidență vulnerabilitatea așezării în raport cu dezvoltarea durabilă.

Modelele 11-12 caracterizează așezări compromise în raport cu dezvoltarea durabilă.

Pentru exemplificare am ales două așezări rurale situate în depresiunea Câmpulung și anume: *Bughea de Sus* și *Lerești*, care se înscriu în modele dinamice diferite. Interesant este faptul că pornind de la condiții naturale, economice și demografice relativ asemănătoare, cele două așezări învecinate se înscriu pe curbe dinamice diferite.

Satul *Lerești* este situat într-o depresiune alungită pe Râul Târgului, având o dezvoltare asimetrică, pe partea stângă a acestuia. (Fig.3)

Este un sat linear, în formă deomidă, extins pe o lungime de aproximativ 6 km. Se încadrează în categoria așezărilor cu valoare mică a energiei de relief a vetrei (sub 100 m), dată fiind poziția sa pe terase joase și medii, suprafețe cvasiorizontale și conuri de dejecție.

Altitudinea maximă a localității se situează în jurul valorii de 750 m, cea minimă este de 660 m, iar nucleul principal se desfășoară la altitudinea de 685 m.

Dezvoltarea asimetrică a satului, în raport cu albia Râului Târgului, se explică prin declivitatea mare a versantului de pe partea dreaptă a râului ce a fost afectat de frecvente alunecări de teren și de spălarea intensă a solului (relieful se înscrie în acest caz ca factor restrictiv în dinamica spațială a așezării).

Climatul din arealul localității *Lerești* este blând, de adăpost, fără amplitudini termice mari. Resursele de care dispune așezarea sunt reprezentate în principal prin suprafețe de pădure (din care 420 ha aparțin proprietății private), pășuni și fânețe naturale (aproximativ 760 ha).

Prezența pădurilor explică ocupația de bază tradițională a locuitorilor din satul *Lerești* – exploatarea forestieră, care a stat la baza dezvoltării așezării în preajma celui de-al doilea război mondial. Odată cu înființarea unei mici fabrici de utilaje pentru avioane, structura forței de muncă a început să se modifice. O schimbare esențială se produce în deceniul al șaselea când apare industria constructoare de mașini, respectiv Uzina Mecanică Muscel, care atrage o mare parte a forței de muncă din satul *Lerești*. Este perioada în care satul înregistrează o puternică ascensiune, în plan economic, demografic și spațial.

În prezent, odată cu schimbările survenite în forma de proprietate asupra terenurilor se remarcă un reviriment al activităților silvo-pastorale.

Gama activităților economice se diversifică după 1990 prin înființarea în arealul localității a unor firme comerciale particulare specializate în activități de servicii și bunuri de larg consum. La scară mai mare, putem menționa crearea cu puțin timp în urmă a unor fabrici pentru producerea de materiale plastice expandate (Societatea *Amplast*).

Nu trebuie să uităm rolul pe care l-a avut și continuă să-l aibă în viața satului potențialul turistic natural și antropic.

Lereștiul se situează pe axa care leagă Câmpulungul de zona turistică a Munților Iezer. Prin confortul sporit al gospodăriilor din localitate, Lereștiul s-ar putea înscrie în circuitul turismului rural, care, de altfel, s-a practicat la un moment dat în sat (prin anii '70). Potențialul turistic natural este completat de prezența unor vestigii arheologice: temeliiile unei biserici din secolul al XV-lea și 161 de morminte datând din perioada cuprinsă între secolele al XV-lea–al XVII-lea. La acestea se adaugă lespeda funerară a lui Tudoran Lereșcu, care atestă vechimea localității și toponimul *Lerești*.

Din punct de vedere demografic, satul Lerești prezintă o evoluție descendentă a natalității în intervalul 1990-1994, în timp ce mortalitatea este relativ staționară și în scădere, sporul natural fiind negativ, atât la nivelul anului 1990, cât și la nivelul lui 1994.

Deci localitatea Lerești, cu o dinamică economică ascendentă și o dinamică spațială ascendentă – materializată prin creșterea densității construcțiilor pe orizontală și pe verticală în vatră – se înscrie în modelul de ascensiune relativă.

Un rol important în direcționarea dinamicii așezărilor rurale revine factorului psihologic. În general, prin atmosfera sa, prin aspectul îngrijit al gospodăriilor și al terenurilor aferente, Lereștiul trădează interesul locuitorilor săi pentru asigurarea unui nivel de trai ridicat și a unui confort urban în cadrul localității. Legătura strânsă dintre localnic și satul său a reieșit și din chestionarele cu care am intervievat o serie de subiecți din satul Lerești. Aceștia se declară mulțumiți de condițiile de viață din cadrul localității, apreciind că nu există nici un motiv pentru care ei ar dori să-și schimbe domiciliul; ei apreciază că satul lor dispune de resursele necesare asigurării unei bune calități a vieții.

În antiteză cu satul Lerești, care vedește tendințe vizibile de evoluție ascendentă, se situează satul *Bughea de Sus*, amplasat în condiții naturale relativ asemănătoare, dar care se înscrie în modelul de stagnare cu tendință de declin.

Satul Bughea de Sus, situat la contactul munte-subcarpați, se dezvoltă pe terase și pe văile torențiale de care acestea sunt fragmentate. Ca și satul Lerești, se încadrează în categoria așezărilor cu valoare mică a enegiei de relief (Fig.3).

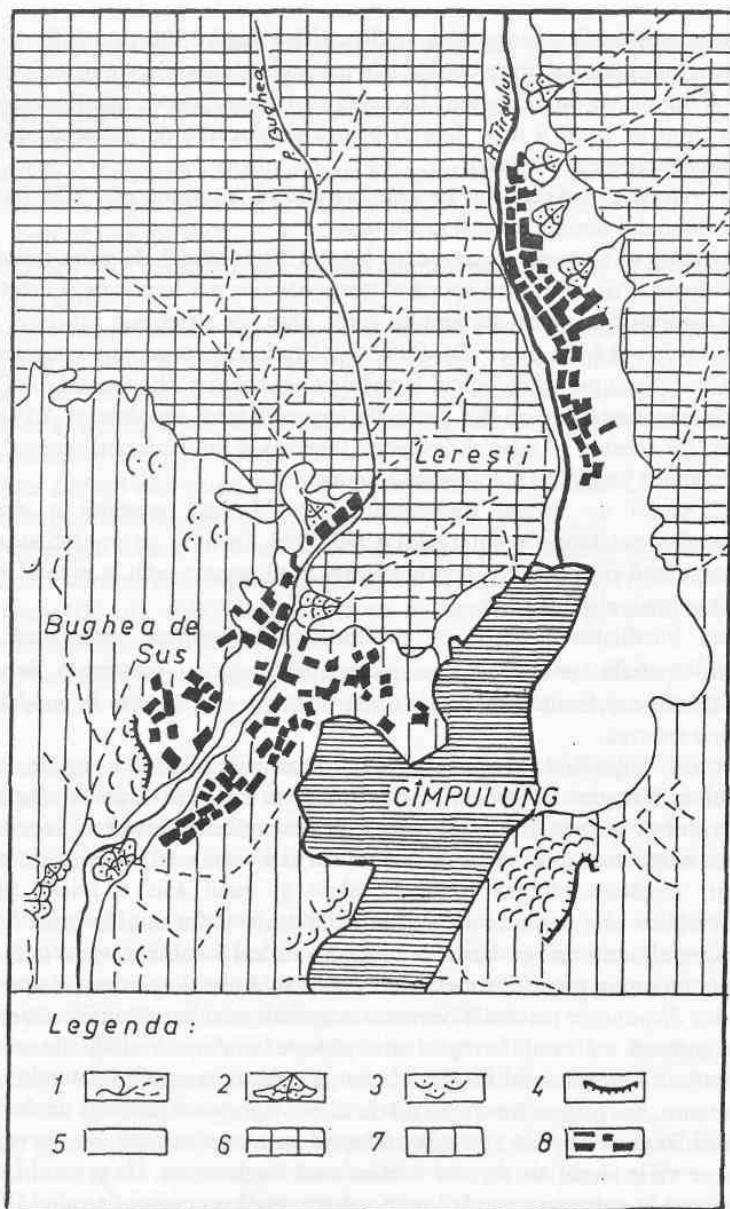

Fig. 3. Poziția geografică a localităților Bughea de Sus și Lerești în raport cu condițiile fizico-geografice.

1, rețea hidrografică permanentă sau cu regim intermitent, torențial; 2, con de dejecție; 3, spălarea intensă a solului; 4, alunecări de teren; 5, lunci și terase; 6, munte; 7, dealuri (interfluvii); 8, construcții.

Altitudinea maximă a localității înregistrează 750 m, cea minimă 560 m, iar nucleul central se situează la 570 m altitudine.

Ca resurse, se remarcă pășunile naturale (circa 400 ha), fânețele (600 ha), terenurile arabile (20 ha) și livezile (5 ha). Pe primul loc însă, ca importanță în cadrul resurselor de care dispune satul Bughea de Sus, se situează izvoarele minerale cu calități curative. Acestea au fost studiate încă din 1837 de către doctor Alfred Landway și prezentate la expoziția de la Viena în 1837. În anul 1922 au fost puse în valoare în mod științific de către doctorul Gheorghe Tănăseanu, primul medic al Băilor Bughea de Sus. În 1953, s-a trecut la modernizarea acestei zone prin construirea instalațiilor de captare și încălzire a apei, a cabinelor și spațiilor de cazare pentru turiști.

Climatul blând și calitatea apelor minerale creează condiții extrem de favorabile pentru dezvoltarea satului Bughea de Sus ca localitate balneoclimaterică cu ridicată valoare terapeutică.

Cu toate acestea, după o scurtă perioadă de avânt în această direcție, preocupările pentru dezvoltarea localității ca stațiune balneoclimaterică au intrat în declin. În perioada premergătoare lui decembrie 1989 a existat un proiect de amenajare a unui complex balneoclimateric (inițiat de Întreprinderea Minieră din Câmpulung) în vecinătatea hotelului deja existent. Din păcate, proiectul a fost abandonat după revoluție, construcția începută aflându-se în prezent într-un stadiu avansat de degradare.

Din punct de vedere demografic, natalitatea crește în intervalul 1990-1993, după care se remarcă o ușoară tendință de diminuare (24 nou-născuți în 1994, față de 37 în 1993 și 40 în 1992). Mortalitatea este în general mai redusă decât natalitatea și relativ constantă în intervalul 1990-1994.

Interesant este faptul că, deși cele două localități se află la distanțe aproximativ egale față de orașul Câmpulung, acesta și-a pus în mod diferențiat amprenta asupra evoluției lor. Astfel, în timp ce forța de muncă din satul Lerești își desfășoară activitatea în oraș continuând să locuiască și să investească în localitatea natală, o mare parte a forței de muncă din satul Bughea de Sus și-a părăsit locul natal stabilindu-și reședința în mediul urban.

În cazul satului Bughea, atașamentul locuitorilor față de locul de origine este mult mai redus decât în cazul localității Lerești. Starea de spirit care-i caracterizează pe localnicii din Bughea de Sus este evidențiată și de caracterul mai puțin îngrijit al gospodăriilor și al dotărilor edilitare din arealul localității, influența confortului urban făcându-se mai puțin simțită aici. Putem vorbi chiar de o anumită doză de pesimism pe care îl trădează ambianța generală și care reiese și din chestionarele aplicate localnicilor.

Tipul dinamic al celor două sate analizate a rezultat în urma unui calcul matriceal care a luat în considerare intensitatea cu care fiecare factor (Fig.1) influențează fiecare componentă a dinamicii așezărilor rurale (spațială, economică, demografică).

Intensitatea influenței a fost apreciată prin intermediul unei scale de valori cuprinse între 1-5 (0 - nu influențează; 1 - puțin; 2 - suficient; 3 - cel mai mult; 5 - foarte mult).

Însumând rezultatele obținute în urma calcului matriceal, au reieșit, pe de o parte, tendințele diferențiate de evoluție ale celor două așezări și, pe de altă parte, faptul că rolul determinant în evoluția așezărilor rurale analizate revine factorului psihologic. Acesta imprimă localității Lerești o evidentă ascensiune, în timp ce localitatea Bughea de Sus prezintă evidente tendințe spre declin.

Influența factorului psihologic este dublată de aceea a factorilor social-politici și în primul rând a celor legislativi-administrativi. La acest nivel nu există, deocamdată, preocupări evidente pentru valorificarea cu maximă eficiență a resurselor de care dispune arealul satului Bughea și pentru includerea acestuia în circuitul localităților balneoclimaterice renumite din țara noastră.

Modelele prezentate nu sunt imuabile în timp. În orice moment ele sunt susceptibile de modificări. Aceste modele relevă situația care caracterizează o așezare la un moment dat. Este suficient ca unul dintre factorii care influențează cele trei componente ale dinamicii localității să sufere perturbări pentru ca întregul sistem să-și schimbe linia evolutivă.

Putem conchide că, pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare durabilă a unei așezări rurale, se impune evaluarea riguroasă a condițiilor de care dispune aceasta la un moment dat, deci stabilirea modelului dinamic în care se încadrează localitatea.

BIBLIOGRAFIE

- Baciu D., *Lumini muscelene*, București, Editura Sport - Turism, 1980.
- Ghinoiu I., *Depresiunea Câmpulung Muscel*. Studiu de geografie și etnografie (rezumatul tezei de doctorat), București, 1978.
- Popescu-Argeșel I., *Morfostuctura așezărilor și cadrul geomorfologic din sectorul montan și subcarpatic dintre Brăția și Dâmbovița*. în *Studii și comunicări*, Muzeul Câmpulung Muscel, 1984.